

Divukrásná Arktida

Věk žáků
11–12 let

Časová náročnost
2 × 45 minut

Předmět
Přírodopis (zeměpis)

Průřezová témata

Environmentální výchova

Pomůcky

psací potřeby, vytištěné pracovní listy, vytištěné přílohy č. 1–5, nastříhané provázky (cca 1,5 m dlouhé, počet dle počtu žáků a vytvořených skupin), lepicí hmota/guma, globus či mapa světa

Přílohy

Příloha č. 1: Kdo žije v Arktidě – texty
Příloha č. 2: Kdo žije v Arktidě – obrázky
Příloha č. 3: Dopady klimatické změny
Příloha č. 3a: Dopady klimatické změny – řešení
Příloha č. 4: Kartičky s výzvami
Příloha č. 5: Tabulka s výzvami a jejich přínosy
Doplňující aktivita:
Příloha č. 6: Adaptace – pracovní list
Příloha č. 7: Adaptace – otázky

Autorky

Petra Albrechtová, Pavla Šlínzová

Metodická poznámka:

Před touto lekcí by měli žáci znát základní informace ke klimatické změně. Pro seznámení se s tématem je možné využít aktivity ke klimatické změně obsažené v publikaci „Globální rozvojové vzdělávání v hodinách občanské výuky“, kterou je možné stáhnout na stránkách www.arpok.cz v sekci PUBLIKACE – KE STAŽENÍ – 2. stupeň, nebo využít aktivit v rámci online kurzu ke klimatické změně opět na stránkách www.arpok.cz.

Anotace

Žáci se seznámí s živočichy Arktidy a u vybraných druhů zjistí, jak jsou vzájemně propojeny a s jakými problémy se potýkají v souvislosti s klimatickou změnou.

Cíle

Žák/žákyně:

- na příkladech popíše, jak jsou arktické druhy živočichů propojeny v potravní síti,
- na příkladech vysvětlí, co je potravní síť a jaké další vzájemné vztahy mezi živočichy mohou být,
- vybere dopady klimatické změny na konkrétní arktické živočichy,
- vyjmenuje a vybere, co může dělat, aby zmírnil dopady klimatické změny na živočichy u nás a nepřímo i v dalších částech světa.

Citát pedagoga

„Zajímavý přesah z přírodopisu do občanské zodpovědnosti.“
(Jana Čmelíková)

Cíle udržitelného rozvoje

13 KLIMATICKÁ
OPATŘENÍ

Citát pedagoga

„Moc na mě zapůsobilo, jak je lekce promyšlená, provázaná a pečlivě zpracovaná.“

(Alice Lehká)

1. HODINA

Evokace (10 minut)

Přečteme žákům příběh o Arktidě.

„Podle Inuitské tradice na počátku světa nebylo nic než voda. Najednou se z nebe snesly kameny a skály. Vznikla pevnina! Byla jen tma a lidé a zvířata žili společně jako jeden druh. Zvířata a lidé na sebe navzájem brali podoby a tvary. Vznikla slova, a protože tato slova nebyla nikdy předtím použita, obsahovala velmi mocnou magii. Kdykoli někdo použil slova, děly se zvláštní věci. Například když se liška Tiriganiaq setkala s polárním zajícem Ukaliqem, liška řekla: ‚Tma, tma,‘ protože chtěla lidským bytostem ukrást maso. Ukaliq odpověděl: ‚Světlo, světlo,‘ protože chtěl najít potravu v trávě. Tak se stalo, že ve dne je světlo a v noci tma. Mnoho dalších věcí vzniklo díky magické moci slov.“

Zdroj: Archived – Inuit Stories of Long ago - Voices of Inuit - Our Voices, our Stories: - Library and Archives Canada. [online]

Po přečtení textu se žáků zeptáme: „Do jaké části světa si myslíte, že se dnes podíváme?“ Žáci říkají své nápady.

INFO

Inuité jsou původní obyvatelé Severní Ameriky, konkrétně obývající sever Kanady a Aljašku. Za stovky generací, které v Arktidě žili a žijí, vybudovali geniální strategie, jak zde přežít. Jejich kultura je bohatá na písně, příběhy a porozumění Arktidy do poslední vločky sněhu (pro které mají mimochodem desítky slov, podle toho, jak je sníh mokrý, pevný, ...). Pozoruhodné je také, jak pracují s emocemi. Inuité se nikdy nezlobí, i pouhý náznak frustrace nebo podráždění je považován za slabý a dětinský.

Inuité se někdy nesprávně označují jako Eskymáci, ale tento termín má velmi negativní konotace a mnoho Inuitů jej považuje za urážlivý.

Zdroj: Doucleff, M. (2019, March 13). How Inuit Parents Teach Kids To Control Their Anger. [online]

Sdělíme žákům, že v lekci se budeme věnovat živočichům v Arktidě, kterou si nejprve společně s žáky vymezíme (oblast severně od severního polárního kruhu, názorně ukážeme na globusu či mapě) a stručně popíšeme: „Oblast je z velké části tvořena Severním ledovým oceánem pokrytým mořským ledem, který každoročně částečně rozmrzá a tvoří volně plovoucí kry. Z pevniny do Arktidy zasahuje severní část Ruska, Kanady, USA a skandinávských zemí.“

Arktida je jedním z nejkrásnějších míst na Zemi. Obrovské plochy ledového příkrovu pokrývají hluboký oceán a tvoří největší a nejméně členitou obydlenu oblast planety. Arktidu tvoří nejen zasněžený terén, který lidé očekávají. Její rozmanitá a často dramatická krajina zahrnuje mořský led, pobřežní mokřady, horskou tundru, ledovce, hory, široké řeky i samotné moře.“

Při popisu Arktidy lze použít zajímavá fakta:

- Arktida se nachází v nejsevernější části naší planety. Vědci obvykle definují Arktidu jako oblast nad „polárním kruhem“ – pomyslnou čarou, která obíhá vrchol zeměkoule.
- Arktidu tvoří Severní ledový oceán a části Kanady, Ruska, USA, Grónska, Norska, Finska, Švédska a Islandu. Severní pól se nachází přibližně uprostřed zamrzlého Severního ledového oceánu.
- V severním Grónsku byly zaznamenány teploty až $-70\text{ }^{\circ}\text{C}$.
- Navzdory mrazivým teplotám nazývají tuto zimní zázračnou zemi svým domovem přibližně čtyři miliony lidí! Domorodí obyvatelé tvoří většinu obyvatel Grónska a více než polovinu obyvatel arktické Kanady. V Arktidě žije mnoho různých skupin původních obyvatel. Patří mezi ně Inuité, kteří žijí v Kanadě, Grónsku a v některých částech Aljašky, Yupikové a Iñupiatové, kteří žijí na severu Aljašky, a Sámové v evropské části Arktidy. Ti našli úžasně důmyslné způsoby, jak přežít v jednom z nejdrsnějších prostředí na naší planetě.
- V roce 1958 proplula pod zamrzlým ledem Severního ledového oceánu ponorka zvaná USS Nautilus. Byl to důkaz, že obrovský ledový příkrov spočívá na vodě, a ne na pevnině.
- Led v Arktidě obsahuje přibližně deset procent světových zásob sladké vody. Tato obří bílá zamrzlá nádrž odráží sluneční světlo, čímž pomáhá udržovat v oblasti chlad. Hraje také mimořádně důležitou roli při udržování stabilního globálního klimatu.

Zdroj: *National Geographic Kids* [online]

Rozdáme žákům „šmíráky“ (jakýkoliv papír – může být i z jedné strany popsán). Napíšeme na tabuli otázku: „Jaké znáš živočichy žijící v arktických oblastech?“ Žákům dáme dvě minuty, aby napsali co nejvíce živočichů, kteří v této oblasti žijí. Během toho času rozvěsíme po třídě texty potřebné v další části lekce, viz příloha č. 1. Poté společně sdělíme odpovědi, můžeme psát na tabuli, žáci si mohou dopisovat do svých poznámek.

Uvědomění (25 minut)

Potravní síť, vzájemná propojenost (5 minut)

Zeptáme se žáků, zda znají nebo dokážou odhadnout, co se skrývá pod pojmem „potravní síť“.

Vysvětlíme, že potravní síť je v podstatě propojená síť znázorňující vzájemné vztahy mezi živočichy, zejména jak si živočichové (včetně lidí) navzájem poskytují potravu. Velmi zjednodušeně. Vše začíná u slunce, které dává energii rostlinám. Ty zase poskytují potravu býložravcům či všežravcům a ti predátorům. Zdůrazníme pojem vzájemná závislost, který lze definovat jako závislost všech živých organismů na sobě navzájem.

Uvedeme konkrétní příklad potravní sítě z Arktidy:

- V mořském ledu žijí řasy, kterými se živí mikroorganismy, ty poskytují potravu rybám, rybami se živí tuleni. A tuleni jsou potravou pro lední medvědy. Více než dvě třetiny energie, která je uložena v těle ledního medvěda, pochází z mořských řas, které rostou v mořském ledu! Stejně jako půda a rostliny tvoří základ potravního řetězce lesa nebo louky, tvoří mořský led a řasy základ potravního řetězce mořského ledu a podporují lední medvědy na jeho vrcholu.

Žáky rozdělíme do skupin (ideálně po třech či čtyřech tak, aby vzniklo celkem 7 skupin). Každá skupina si vylosuje zvíře, které následně dostane na obrázku (příloha č. 2). Mezi texty vyvěšenými

po třídě (příloha č. 1) najde **text*** týkající se příslušného zvířete, který si vezme s sebou pro práci ve skupině. Na práci ve skupině mají žáci 10 minut.

TIP:

Zadání k práci s texty je vhodné promítnout na dataprojektoru nebo napsat na tabuli.

Vyzveme žáky ve skupinách, aby si rozdělili následující role, s tím, že každý musí mít alespoň jednu roli.

- čtenář (zodpovědný za přečtení textu),
- zapisovatel informací/zadání,
- řečník/popisovatel (při stání v kruhu to bude on, kdo zvíře krátce představí),
- nosič/držitel zvířete (při stání v kruhu to bude on, kdo na sobě bude mít pověšený obrázek daného zvířete a bude držet provázky),
- hledač vztahů (při práci v kruhu bude předávat provázky zvířatům, která jsou ve vztahu s „jeho“ zvířetem).

Role lze sdružovat podle počtu žáků ve skupinách, všechny role by však měly být rozděny.

Každá skupina vybere ze svého textu podstatné informace k nárokům svého zvířete na prostředí (domov), stravu a vztahy k dalším zvířatům z Arktidy. Po dokončení práce má „nosič/držitel zvířete“ v ruce obrázek se zvířetem (z přílohy č. 2), o kterém skupina získávala informace.

TIP:

Při práci s textem se osvědčilo rozdat také provázky a motivovat tak žáky k přípravě na další část hodiny.

- V dalších 10 minutách se žáci shromáždí do kruhu a na úvod „řečník“ každé skupiny představí své zvíře, tedy nejdůležitější informace o jeho obydlí, potravě atd.
- Poté žákům (hledáčům vztahů) z každé skupiny předáme dva či tři nastříhané provázky a vyzveme je, ať druhý konec provázku předají spolužákům (držitelům zvířat z ostatních skupin), na jejichž zvířeti je jejich zvíře nějakým způsobem závislé či s kterým spolupracuje atd. Žáci mohou provázky předávat postupně jeden po druhém a ke každé takto označené vazbě sdělit, o co konkrétně se jedná a proč je pro jejich zvíře důležitá.
- Když jsou všechny provázky využité, navážeme krátkou reflexí.

TIP: *

Jednotlivé texty z přílohy č. 1 můžeme předem označit barevnou značkou či číslem a losování poté založit na tom, že si žáci losují např. barevné papírky, případně sirky či čísla odpovídající jednotlivým textům. V případě, že zvolíme barevné papírky, lze je na konci lekce využít k reflexi a žáci si na ně mohou napsat, co se o svém arktickém zvířeti dozvěděli nového, a tyto papírky poté vyvěsit ve třídě.

Další možností je si zvíře vylosovat přímo z daných obrázků, viz příloha č. 2.

Reflexe (10 minut)

Vyzveme žáky, aby každý nakreslil síť vztahů zvoleného živočicha (ideálně jiného, než ke kterému zpracovávali text ve skupině) s ostatními živočichy a všemi faktory prostředí Arktidy, na které si vzpomenou (např. mořský led, sníh).

Poznámka: Pro navázání další hodiny můžeme tyto vztahy (potravní síť) mezi jednotlivými zvířaty nakreslit na papír A5. Nákresy těchto vztahů pak využijeme k připomenutí informací na začátku další hodiny. Pokud pokračujeme plynule hned další hodinou, není to nutné.

Doplníme, že v Arktidě žije více než 21 000 druhů živočichů, rostlin a hub a všechny jsou jeden s druhým provázané. Vyzveme žáky, aby si představili, jak by jejich síť z provázků asi vypadala, kdyby se k ní přidaly ještě další druhy zvířat (a rostlin), které v Arktidě žijí.

Na závěr se zeptáme žáků: „*Co může tyto vztahy narušit? Co se stane, pokud se nějaká vazba (spojení provázků) přeruší?*“ Necháme žáky napsat odpovědi na „šmíráky“. Mohou pracovat jednotlivě nebo v daných skupinách. (Pozn.: Šmíráky můžeme opět využít na začátku další hodiny.)

POSTUP

2. HODINA

Evokace (5 minut)

V minulé hodině jsme se bavili o arktických zvířatech a jejich vzájemném propojení. Zkusíme si je společně znovu ukázat.

Poznámka: Zopakujeme pouze tehdy, pokud realizujeme hodinu např. o týden později.

Zmíníme, že v posledních desetiletích se však projevuje klimatická změna, v polárních oblastech více než jinde na Zemi. Zeptáme se žáků: „*S jakými problémy se mohou kvůli klimatické změně arktičtí živočichové potýkat?*“ Žáci sdělují své nápady, které sepisujeme na tabuli.

Uvědomění (25 minut) – dopady klimatické změny

Každé skupině rozdáme kartičky s jednotlivými dopady klimatické změny (viz příloha č. 3) a vyzveme žáky, aby každý dopad přiřadili k jednomu konkrétnímu zvířeti (medvěd lední, liška polární, sob, treska, tuleň, berneška). Poté každá skupina postupně přečte jeden dopad klimatické změny a zvíře, které k němu přiřadila. Postupně se prostřídají všechny skupiny – řešení dopadů viz příloha č. 3a.

Vyzveme žáky, aby přemýšleli, *jak dopady klimatické změny na jejich zvíře ovlivní život a vztahy s ostatními*. Tyto dopady mohou názorně ukázat na provázcích, např. jejich povolením, odstraněním. Můžeme je také dopsat na tabuli k již sepsaným problémům.

Navážeme faktem, že i když se Arktida zdá daleko, všechen život na Zemi je provázaný, a tak i my můžeme ovlivnit, jak se žije zvířatům v Arktidě.

Zamyslíme se teď nad tím, co můžeme my sami udělat pro zmírnění klimatické změny.

Rozdělíme žáky do skupin po čtyřech. Každá skupina dostane lístečky s příklady, jak lze zmírnit dopady klimatické změny (příloha č. 4). Z těchto lístečků vyberou ty, které mohou dodržovat ve svém životě oni sami. Poté projdeme se skupinami jejich výběr. Všechny vybrané příklady sepíšeme na tabuli. Poté si žáci vyberou min. 1 a max. 3 z nich, které by chtěli sami dodržovat. Rozdáme žákům tabulku s přínosy jednotlivých výzev (příloha č. 5), kde si mohou přečíst, co oni sami danou výzvou získají.

Reflexe (15 minut)

Uzavřeme lekci diskuzí s celou třídou. Můžeme pokládat např. otázky:

„Co pro vás dnes bylo nového? Co vás překvapilo?“

„Můžeme svým chováním ovlivnit život v jiných regionech/částech/oblastech světa? Jak?“

Poznámka: Můžeme žákům ukázat konkrétní příklady jednání, které může vést k zmírnění dopadů klimatické změny – viz sborník příkladů dobré praxe „Jak na žákovské kampaně? S odvahou.“¹

TIP:

S žáky je možné vyhlásit 30denní výzvu, která spočívá v tom, že každý bude během těchto 30 dnů zaznamenávat do tabulky pomocí značek plnění své výzvy. Pak společně s žáky můžeme vyhodnotit, jak se jim plnění výzvy dařilo a s jakými překážkami se potýkali.

Informace pro pedagogy

Podle počtu žáků ve třídě vytiskneme a rozvěsíme příslušný počet sad textů – aby všichni mohli číst a netvořily se fronty.

Další příklady našeho chování, které může ovlivnit život zvířat na Arktidě:

- Treska je ohrožená nadměrným rybolovem. Možná je treska moc dobrá k večeři, ale víc, než my si ji užijeme, tuleň, který pak poskytne potravu lednímu medvědovi nebo polární lišce. Tím, že snížíme spotřebu tresek, pomůžeme hned třem druhům arktických zvířat!
- Berneška – menší populace u nás dokonce zimují. Můžeme se dobře starat o naši krajinu.

TIP:

Pro prohloubení učiva o životě v Arktidě můžeme lekci doplnit o informace o evolučních adaptacích na arktické klima.

Postup

Vysvětlíme pojem adaptace – přizpůsobení podmínkám prostředí a zmíníme, že živočichové se adaptovali po velmi dlouhou dobu – minimálně desítky tisíc let. Můžeme přidat příklad (třeba naše liška obecná a liška polární se vyvinuly ze stejného předka, ale protože každá žila v jiných podmínkách, postupně se u nich vyvinuly vlastnosti, které jim pomáhají přežít v jejich prostředí.

Po třídě vyvěsíme rozstříhané texty z přílohy č. 7. Žáci pracují ve dvojicích, aby mohli diskutovat otázky k adaptacím. Každý žák si však zapisuje do svého pracovního listu (příloha č. 6). Žáci chodí po třídě a jeden z dvojice přečte otázku, druhý na ni zkusí odpovědět. Poté najdou text–odpověď, přečtou si jej a do tabulky zapíšou konkrétní adaptaci a příklady živočichů. Žáci se vrátí na místa, s celou třídou projdeme jednotlivé příklady adaptace, zodpovíme případné dotazy.

---

¹ Publikaci je možno stáhnout na webových stránkách www.arpok.cz v záložce PUBLIKACE – KE STAŽENÍ.

Rozšiřující informace

Lekce zaměřená na adaptace od National Geographic v angličtině:

<https://www.nationalgeographic.org/activity/arctic-adaptations/>.

Použité zdroje

Archived – Inuit Stories of Long ago - Voices of Inuit - Our Voices, our Stories: - Library and Archives Canada. [online] (n.d.). [online, cit. 2023-07-14].

Dostupné z: <https://www.collectionscanada.gc.ca/stories/020020-3100-e.html>

Doupleff, M. (2019, March 13). How Inuit Parents Teach Kids To Control Their Anger. [online]. NPR. [online, cit. 2023-07-14].

Dostupné z: <https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2019/03/13/685533353/a-playful-way-to-teach-kids-to-control-their-anger>

National Geographic Kids. (n.d.). National Geographic Kids. [online, cit. 2023-07-14].

Dostupné z: <https://www.natgeokids.com/uk/>.

Caff. (n.d.). *Species diversity – Arctic biodiversity, Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF)*. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <http://www.arcticbiodiversity.is/index.php/the-report/chapters/species-diversity>

10 Surprising facts about polar bears | Polar Bears International. (n.d.). [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://polarbearsinternational.org/news-media/articles/surprising-facts-about-polar-bears>

Climate change in the Arctic. (n.d.). [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.npolar.no/en/themes/climate-change-in-the-arctic/#toggle-id-1>

Ccottrell. (2019, April 5). 11 Arctic species affected by climate change. WWF. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.wwf.org.uk/updates/11-arctic-species-affected-climate-change>

National Geographic Society. (2020b, March 18). *Arctic Adaptations*. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.nationalgeographic.org/activity/arctic-adaptations/>

Lessons from lemmings: Ecosystem disruptions can have cascading effects on species – WWF Arctic. (2022, April 25). WWF Arctic. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.arcticwwf.org/the-circle/stories/lessons-from-lemmings-ecosystem-disruptions-can-have-cascading-effects-on-species/>

Polar bears will just adapt to land, right? (2013, February 10). [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.nrdc.org/bio/zack-strong/polar-bears-will-just-adapt-land-right>

Weisbrod, K. (2021, July 23). *Can Arctic Animals Keep Up With Climate Change? Scientists are Trying to Find Out – Inside Climate News*. Inside Climate News. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://insideclimatenews.org/news/26072021/arctic-animals-climate-change-heat/>

Kubny, H. (2022, April 15). *Will Arctic animals survive climate change?* Polarjournal. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://polarjournal.ch/en/2022/04/15/will-arctic-animals-survive-climate-change/>

Rangifer tarandus (caribou). (n.d.). Animal Diversity Web. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: https://animaldiversity.org/accounts/Rangifer_tarandus/

Polar Bear. (n.d.). Young People's Trust for the Environment. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://ypte.org.uk/factsheets/polar-bear/polar-bear-habits>

Dmizen. (2022, January 27). Top 10 facts about polar bears. WWF. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.wwf.org.uk/learn/fascinating-facts/polar-bears>

DeMaster, D. P., & Stirling, I. (1981). *Ursus maritimus*. *Mammalian Species*, 145, 1. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/3503828>

Parasitism in the Tundra. (2019, July 31). Sciencing. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://sciencing.com/parasitism-in-the-tundra-4132699.html>

Symbiotic relationships. (2014, April 5). Alaska Arctic Tundra. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://ab554.wordpress.com/2014/03/26/symbiotic-relationships/>

Symbiotic Relationships in the Arctic. *SunnySports*. n.d. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.sunnysports.com/blog/symbiotic-relationships-arctic/>

Lemmus sibiricus (brown lemming). (n.d.). Animal Diversity Web. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: https://animaldiversity.org/accounts/Lemmus_sibiricus/

Fact Animal. (2022, June 7). *16 Lovable lemming Facts - Fact animal*. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://factanimal.com/lemming/>

Pusa hispida (ringed seal). (n.d.). Animal Diversity Web. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: https://animaldiversity.org/accounts/Pusa_hispida/

Fisheries, N. (2022, April 1). *Ringed seal*. NOAA. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.fisheries.noaa.gov/species/ringed-seal>

Gadus morhua (Cod). (n.d.). Animal Diversity Web. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: https://animaldiversity.org/accounts/Gadus_morhua/

Jones, J. S. (n.d.). *Atlantic Cod – Ocean Conservancy*. Ocean Conservancy. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://oceanconservancy.org/wildlife-factsheet/atlantic-cod/>

Branta leucopsis (barnacle goose). (n.d.). Animal Diversity Web. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: https://animaldiversity.org/accounts/Branta_leucopsis/

Lameris, Thomas K. et al. Arctic Geese Tune Migration to a Warming Climate but Still Suffer from a Phenological Mismatch. *Current Biology*, Volume 28, Issue 15, 2467–2473.e4

Ringed Seal – facts, diet, habitat & pictures on Animalia.bio. (n.d.). [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://animalia.bio/ringed-seal>

Climate change linked with declining North Sea cod populations. (n.d.). Copernicus. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://climate.copernicus.eu/climate-change-linked-declining-north-sea-cod-populations>

E.ON. (2023). Jaké jsou optimální teploty v místnostech. *E.ON*. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.eon.cz/radce/vytapeni-a-ventilaci/usporne-vytapeni/jake-jsou-optimalni-teploty-v-mistnostech/>

SRO, E. S. (2017, leden 8). *U dospělých s ekzémem nejvíce trpí sebevědomí*. Pravdy O Atopii. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.pravdyoatopii.cz/clanek/30-u-dospelych-s-ekzemem-nejvice-trpi-sebevedomi>

SRO, C. (n.d.). *Výhody pěší chůze – aneb čím víc, tím líp | HUSKYCZ.CZ*. HUSKYCZ.CZ. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.huskycz.cz/vyhody-pesi-chuze>

Plesníková, J. P. M. (2018, prosinec 20). Zeleně prospívá fyzickému a duševnímu zdraví. *Ekolist.cz*. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/publicistika/priroda/zelen-prospiva-fyzickemu-a-dusevnimu-zdravi>

Sezónní a místní potraviny | Umění žít. [online] (nedatováno). [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://umenizit.hnutiduha.cz/potraviny/sezenni-a-mistni-potraviny/>

Zdroje obrázků

Liška: Bjune, S. (2020, September 14). *brown animal on green grass during daytime*. Unsplash. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://unsplash.com/photos/bbbuBpY9sF4>

Walker, B. (2019, December 30). *shallow focus photo of long-coated white dog*. Unsplash. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://unsplash.com/photos/J7zmHzpqhdM>

Sob: archiv autorky

Medvěd: Mtanenbaum. (2018, October 28). *Polar Bear Arctic Ice – Free photo on Pixabay*. Pixabay. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://pixabay.com/photos/polar-bear-arctic-ice-landscape-3775941/>

Lumík: Selwood, S. (n.d.). *Lemmings*. Flickr. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.flickr.com/photos/8507625@N02/10040330673>

Tuleň: Fisheries, N. (2022 b, April 1). *Ringed seal*. NOAA. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.fisheries.noaa.gov/species/ringed-seal#overview>

Treska: Fisheries, N. (n.d.). *Atlantic Cod*. NOAA. [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://www.fisheries.noaa.gov/species/atlantic-cod#overview>

Berneška: *Vitkindad Gås / Barnacle Goose | Openverse*. (n.d.). [online, cit. 2023-07-17].

Dostupné z: <https://openverse.org/image/7e4d3fb8-1e71-491e-8c69-039ef165d73c?q=barnacle%20goose>